MONITOR

Na R. P. 1768.

Nro. LXIX.

d. 27. Sierpnia.

Dictum est ab eruditissimis viris, nisi sapientem, liberum esse neminem. Quid est enim libertas? potestas vivendi ut velis. Quis igitur vivit, ut vult, nisi qui recta sequitur, qui legibus quidem non propter metum paret, sed eas sequitur atque colit.
Cicero.

Jak prawa stanowią wolność polityczną.

WOlność polityczna nie na tym zawisła, aby czynić co się komu

podoba, ale w każdym dobrze rządzącym się zgromadzeniu; wolność inaczey brana y tłumaczona bydź nie powinna, tylko iż iest: prawem czynienia tego co się godzi; Gdyby albowiem ieden obywatel miał władzę czynić w kontr prawu, wszyscyby pragneli takiego przywileiu, á zatym nie byłoby wolności.

Wolność polityczna znayduie się tylko w rządach umiarkowanych. Zaś znaydować się w nich przestaie w tenczas, kiedy władza na złe użyta bywa: doświadczenie uczy, iak iest rzecz rzad-

ka na złe zwierzchności nie użyć, ambicya poty się zapędza, poki granic nieznaydzie; ktożby wierzył? cnota sama potrzebuie określenia.

Chociaż utrzymywanie się w iak naylepszym stanie, iest celem powszechnym każdego rządu, maią iednak oprocz tego szczegulne; y tak wielkość była celem Rzymu; woyna Lacedemonii; handel Tyru y Marsylii; spokoyność Chin; żegluga Rhodu; Despotyzm wolą iedynowładzcy rządzi się y oney dopełnienia szuka; Monarchia sławy

panuiącego pragnie ; Rzeczpospolita ulubioney niepodległości strzeże.

Wolność polityczna względem obywatela, iest wewnętrzne uspokoienie pochodzące z tego, iż się bydź każdy bespiecznym sądzi ; żeby zaś ta wolność tkwiła w umysłach obywatelskich, takowy bydź rząd powinien, w ktorymby się ieden drugiego obawiać nie mogł.

Kiedy w iedney osobie lub w iednym urzędzie złączona iest razem moc stanowienia praw y władza wykonywa-

nia onychże, iuż tam wolności nie masz; trzeba się albowiem obawiać aby Urzędnik takowy nie stanowił praw Tyrańskich umyślnie dla tego, aby ie potym Tyraństko wykonywać mogł.

Moc sądzenia powierzona bydź nie ma zgromadzeniom statecznie trwałym, lub osobom dożywotnie w wolnym Narodzie, sędziowie z pośrzod Obywatelow na czas określony wybierani bydź powinni, à sąd trwać poty poki potrzeba wyciąga lub prawo

dawniey.

dawnieysze wyznaczyło. Takowym sposobem Urząd będzie straszny, ale nie Urzędnicy.

Lud przez się w żadne interessa publiczne tłumem się wdawać nie ma, niech obiera z pośrzod siebie takowych, ktorzyby go w zgromadzeniu Narodowym reprezentowali, iak u nas w Polszcze Posłowie na Seymach, w Anglii Osoby izby Niższey Parlamentu.

Zgromadzenie ktore prawo stanowi, powinno mieć czas określony, zbytby albowiem wzbiiało w moc y szerzyło

władzę reprezentuiących, gdyby zawzdy trwać miało; á do tego prawa by się nad to mnożyły; nie może z z drugiey strony długo wakować takowe zgromadzenie, nie byłoby albowiem rezolucyi prawa y wyroku prawodawczego w wielu okolicznościach, bez czego Państwo byłoby w nierządzie; alboby też wykonywacze prawa przymuszeni byli częstokroć bydź stanowicielami, coby z czasem mogło wyniść na Jedynowładztwo.

Cokolwiek się tu namienia względem Rzpltey, o takiey się mowi, ktora szczę-

ſzczęśliwemi węzły razem z Monarchią ſpoiona y zkoiarzona ieſt ; od Niemcow dawnych według świadectwa Tacyta, * rodzay ten rządu naypierwſzy wynaleziony był : *de minoribus rebus Principes conſultant, de maioribus omnes ; ita tamen ut ea qvoque quorum penes plebem arbitrium eſt, apud Principes pertractentur.*

* *Tacitus de Moribus Germanorum.*